

KRW na 2027 – interview Karin Sluis

Het halen van de KRW-doelen is een kwestie van willen. En we willen niet genoeg.

In een serie interviews praten (voormalige) bestuurders, adviseurs en andere betrokkenen over de Kaderrichtlijn water (KRW). De gesprekken maken deel uit van het project 'KRW: bestuurskundig-juridische bouwstenen voor het verhogen van doelbereik' van de faculteit Geowetenschappen en Recht, Economie, Bestuur en Organisatie van de Universiteit Utrecht en RIVM. Van elk interview publiceert STOWA een ingekorte versie.

De tweede gesprekspartner is ir. Karin Sluis, senior-adviseur bij advies- en ingenieursbureau Witteveen+Bos. Zij is sinds 2020 lid van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) en lid van de Raad van Toezicht van hogeschool Saxion.

'Er zijn verschillende 'grote programma's' die niet lekker van de grond komen, zoals de woningbouw en de energietransitie. Dat geldt ook voor de voedseltransitie. Wat hebben die programma's gemeen? Welke geschreven en ongeschreven conventies hanteren we? Je kunt het idee hebben dat de problemen op die terreinen te maken hebben met de manier waarop we met elkaar samenwerken. En dat was voor de Rli aanleiding een adviestraject te starten over [systeemfalen](#).

Als je kijkt naar beleid en uitvoering is het heus niet zo dat we met zijn allen hebben bedacht dat anderen het wel voor ons regelen. Maar toch heb ik de indruk dat we ons vaak onttrekken aan onze eigen verantwoordelijkheid. Niet je handen vuil maken. Zaken afschuiven. Natuurlijk, het is ook makkelijk en soms prettig om te kunnen zeggen 'Ik ben er niet van. Regel het maar'. Maar misschien is dat ook wel wat bij de Kaderrichtlijn water (KRW) niet goed gaat. En dat hebben we opgenomen in ons [rapport](#) over de KRW: het is te vrijblijvend. Want wie gedraagt zich tegenover de KRW nu als eigenaar?'

Wanneer kwam de KRW op je pad?

'Dat moet ergens in 2010 zijn geweest. We zaten bij Witteveen+Bos in een raamcontract met Rijkswaterstaat (RWS). Bij grotere opdrachten werden wij ook uitgenodigd een offerte te doen en één daarvan was een planstudie voor het KRW-proof maken van oevers, inclusief inrichtings- en beheerplannen. De Kaderrichtlijn maakte toen niet zo'n indruk op me en ik had geen goed beeld van wat de Kaderrichtlijn inhield. 'KRW? Dat is weer zo'n stukje beleid.'

Misschien lag dat elders in de organisatie anders en was de KRW bekender bij de ecologen. Maar hun positie was destijds nog behoorlijk los van de rest van het bedrijf. Tekenend voor die tijd. De ecologen die er zaten *mochten er ook zijn*, maar wel op

afstand. Ook letterlijk, want ze zaten op een zolderverdieping. Een collega werd ‘de *gedoog-ecoloog*’ genoemd. Echt waar, geen grap! En nu zijn ze het hart van het bedrijf. Bij alle projecten denken we na over wat we kunnen bijdragen aan biodiversiteit en klimaatadaptatie. De benadering is totaal veranderd, ook dankzij de *Sustainable Development Goals* (SDG’s). Die hebben we vanaf 2015 meteen omarmd. Ik zat toen in de directie van Witteveen+Bos naar die 17 [SDG-plaatjes](#) te kijken en dacht: ‘*Met tien van die SDG’s zijn wij de hele dag bezig. Dus hoezo, een gedoog-ecoloog op zolder?*’ Toen zijn de ecologen en de biologen veel prominenter in beeld gekomen. We zijn duurzaam en natuurinclusief gaan ontwerpen. Maar dat is dus nog niet zo heel lang geleden.’

Als bedrijven en instellingen de SDG’s nastreven, waarom halen we de KRW-doelen dan niet?

‘In het Rli-advies noemen we drie oorzaken: een gebrek aan urgentiebesef. En een te vrijblijvende invulling van taken en verantwoordelijkheden. En de derde gaat over te vrijblijvend beleid. Dat urgentiebesef is er sinds kort wel, naar mijn mening mede dankzij organisaties als *Mobilisation for the Environment* ([MOB](#)) die juridische procedures aanspant. Daardoor wordt duidelijk dat het niet alleen gevolgen heeft voor de natuur, de gezondheid en de economie als we de KRW-doelen niet halen, maar dat er ook juridische consequenties kunnen zijn. Dat verhoogt het besef van urgentie. En er is inmiddels een KRW-impulsprogramma, dat wat doet aan de vrijblijvende invulling van taken en verantwoordelijkheden, de tweede oorzaak die we hadden gevonden.

We hebben een overzicht gemaakt van wie er allemaal een rol spelen bij de KRW. Dat was een goed gevulde tabel, zal ik maar zeggen. En ik snap best dat iemand dan denkt: ‘*Er zijn nog allerlei anderen die ook iets moeten doen. Ik heb nog een paar andere zaken aan mijn hoofd, dus ik wacht nog wel even tot er iemand aan de bel trekt*’.

In de brief bij het rapport over de KRW, uit mei 2023, vergeleek de Rli de KRW met het stikstofprobleem. Jullie zeggen: ‘Ze zijn niet helemaal vergelijkbaar, maar wel wat betreft juridische procedures.’ Is dat een stok achter de deur en moet de wal het schip maar keren?

‘Dat gaat gebeuren. Er lopen al zaken. En we mogen blij zijn dat we leven in een democratie, waar het recht ons beschermt. Soms hoor je het verwijt dat de rechter op de stoel van de politiek gaat zitten. In de leefomgeving, echt het domein van de Rli, is onze conclusie dat de politiek in de *trias politica* niet de rol speelt die ze moet spelen. En dus wenden mensen zich tot rechter. Het is echt *framing* als er door de politiek gezegd wordt dat de rechter op de stoel van de politiek gaat zitten. ‘*Ga er dan zelf op zitten*’, denk ik dan.’

Wat was de reactie op die brief van mei 2023 aan minister Harbers van IenW?

'Ik chargeer een beetje, maar veel kabinetsreacties op Rli-adviezen hebben een min of meer zelfde opzet: *'Heel hartelijk bedankt voor uw advies. We hebben het bestudeerd. We zien het als steun in de rug van wat we al aan het doen zijn. We zijn er dus al mee bezig.'* Terwijl we weten dat er achter de schermen vaak wél van alles mee gebeurt. Dat gebeurde bij ons KRW-advies ook. Wat me daar specifiek opviel, is dat we een meningsverschil lijken te hebben met de minister. De Rli zegt: de KRW gaat erom dat we water krijgen met een goede biodiversiteit, gezond voor mens, dier en milieu. Dat we beschermd worden tegen hoogwater en dat er geen watertekorten zijn. Dat we goed voor ons water zorgen. Daar gaat de KRW over en dat moeten we bereikt hebben in 2027. De minister interpreteert de KRW naar ons idee anders en denkt in termen van maatregelen, dat we die gerealiseerd moeten hebben in 2027. En wij denken: *'Daar ga je uiteindelijk de bietenbrug mee op. Ook bij de rechter.'*

De Rli is het strategische adviescollege voor regering en parlement op het brede domein van de fysieke leefomgeving. Het is onze taak gevraagd en ongevraagd advies aan te leveren. We zijn regelmatig een ingehuurde luis in de pels. Maar bij elk advies kijken we ook naar wie we nog meer willen bereiken. Voor ['De uitvoering aan zet'](#) – een ongevraagd advies - hebben we nu al ongeveer 25 optredens verzorgd voor allerlei groeperingen. Daar sturen we ook wel op aan, omdat onze adviezen niet alleen zeggen wat het kabinet zou moeten doen. De onderwerpen gaan ook altijd over andere partijen in het systeem. Zo hebben we ['Financiering in transitie'](#) uitgebracht, een rapport over de rol van financiële instellingen bij de grote transities in de leefomgeving zoals de energietransitie en de voedseltransitie. Dan proberen we daar aan tafel te komen.'

Economie en rendement gaan ongeveer boven alles. Moet je aan die financiële knoppen draaien als je zaken wil veranderen? Of is dat te simpel gedacht?

'De financiële sector speelt een belangrijke rol. En wat dat betreft ben ik heel happy dat we onderdeel zijn van de EU. Niet alleen voor de KRW, maar ook bijvoorbeeld voor de [CSRD](#). Dat is een nieuwe Europese richtlijn die zorgt dat grote bedrijven en financiële instellingen uiterlijk vanaf 2029 rapporteren over hun impact op biodiversiteit, klimaat en CO₂. Die verplichting brengt bijvoorbeeld aan het licht wat het effect is van een bepaalde portefeuille van een pensioenuitvoerder op het klimaat. Welke impact die belegging dus heeft. Waar geld ingezet wordt, die systeembenadering, dat gaat een belangrijke rol spelen: *Wat is jouw rol in het systeem om biodiversiteit te vernietigen of juist te stimuleren?* En dat is supergoed.

Ik ben bij Witteveen+Bos bezig met het ontwikkelen van impactbeleggingen. Toen ik in de directie zat, was ik namens NLI ingenieurs, de branchevereniging van Nederlandse ingenieursbureaus, lid van het topteam van de Topsector Water en Maritiem. Dat was één van de 9 sectoren die door EZK waren aangewezen als dragende economische pijlers van Nederland. Prima: wij waren wereldkampioen water en

daarmee konden we mooi een wereldwijde voorbeeldrol vervullen. Op een gegeven moment meldde PGGM, de op één na grootste pensioenuitvoerder in Nederland, zich met een probleem: *‘Onze grootste klant, het Pensioenfonds Zorg en Welzijn, wil dat wij een deel van hun geld beleggen in impactbeleggingen op het gebied van water, naast impactbeleggingen op het gebied van voedsel en gezondheid.’* Nou, voedsel en gezondheid konden ze wel vinden. Maar water niet.’ En PGGM dacht dat de *Topsector Water en Maritiem kon helpen*. Dat is helaas niet gelukt. Want alle voorstellen waarmee we kwamen, waren te riskant qua technologie, of qua locatie. We hebben twee jaar gezocht met PGGM en geen enkele mogelijkheid voldeed, maar ik dacht wel: *‘Dat is interessant. Als ik uit de directie ben, ga ik me hiermee bezighouden.’*

Want de pensioenfondsen willen dus wel. Er is alleen nog niet genoeg aanbod. Dus zoeken we verder. We richten dit jaar ons eerste fonds op voor de herbestemming van religieus erfgoed en we zijn bezig met een tweede, voor de transitie in het landelijk gebied. Daar gaat water misschien wel een rol spelen.’

Een rol voor organisaties die investeerders koppelt aan waterverbeteringen?

‘Uiteindelijk moet er aanbod komen van initiatieven waar financiële partijen hun geld in kunnen investeren. De pensioenuitvoerders beheren enorm veel geld, dat gaat over miljarden. Dat kun je plat gezegd alleen maar wegzetten als je iets doet waar veel kapitaal voor nodig is. Je moet iets doen met grond, met gebouwen, productiefaciliteiten of infrastructuur. We hebben wel eens met PGGM gesproken over initiatieven waar niet zo heel veel geld voor nodig was, maar dat zet financieel onvoldoende zoden aan de dijk. Ze komen bij wijze van spreken hun bed niet uit voor een investering onder de 100 miljoen. Dat kost ze te veel menskracht en levert te weinig op, bekeken vanuit de pot met geld waarmee zij iets mee moeten. Dat snap ik heel goed. Dus moeten we een passend, groot aanbod creëren. En misschien lukt dat op termijn ook voor waterverbeteringen.’

De KRW heeft te maken met politiek en beleid, investeringen en rendement. Maar daarnaast is er ‘de kenniskant’. Is de KRW technisch oplosbaar?

‘Of we de KRW-doelen al dan niet halen is een kwestie van willen, niet van kunnen. We willen het niet genoeg. Ik denk dat we qua kennis alles of bijna alles weten wat we moeten weten. We zullen wel een paar ongemakkelijke keuzes moeten maken, bijvoorbeeld op het gebied van chemische stoffen. Ik ben geen kenner – dit is een disclaimer- maar mijn beeld is nu dat het *‘ja, mits’* beleid ten aanzien van het gebruik van chemische stoffen onhoudbaar is en moet veranderen in *‘nee, tenzij’*. Als kind woonde ik in de Zaanstreek. Dan gingen we met een plastic opblaasbootje eindeloos de polder in, mijn twee vriendinnen en ik, lunchpakketten mee. Maar soms mochten we niet van onze ouders, want dan dreven er dode vissen en dode vogels. Dan was er botulisme. Nu heb je dat veel minder, maar heb je PFAS in vis uit de Westerschelde die

we niet meer kunnen eten. Je mag op sommige plaatsen je moestuintje niet meer besproeien. Je kunt soms geen eigen eieren meer eten. Die chemische stoffen, zoals PFAS, dat zijn een soort sluipmoordenaars.

En het gaat wat mij betreft niet om maatregelen alleen. De kern van de KRW gaat over de verhouding van ons als mensen tot het water. Over ons beeld van onszelf, in relatie tot onze omgeving. De KRW moet geen doel zijn dat je afvinkt, maar een manier waarop wij naar water kijken. We waren in Nederland de baas over het water. Wereldkampioen *Water onder controle*. Ons drinkwater is beter dan Spa Rood en het kost bijna niks. De hele wereld komt bij ons voor advies. Maar onze kijk op water als onderdeel van de ecosystemen, waarover wij de baas spelen: dat gaat over ons eigen beeld van onszelf. Over hoe we in de wereld staan. Wij mensen zijn onderdeel van de ecosystemen en niet de baas over ecosystemen. Dat is wat mij betreft de kern van de KRW.

En alleen maar zeggen 'het moet van Brussel', daar word ik nijdig van. Wat is dat toch voor zwakte? Ik wil me niet verschuilen achter Brussel. We hebben onszelf in een modus gebracht waarin het vooral gaat over dat we aan de KRW móeten voldoen. En niet dat we het willen. Maar qua kennis geldt: het kunnen is geen vraagstuk. Ja, we kunnen het en misschien is er ergens nog een ding dat we niet kunnen. Nou, dan zetten we daar mensen op en dan kunnen we het daarna wel. Het KRW verhaal is vooral een kwestie van onwil. Niet van complexiteit. En ook niet van centen.

Al moeten we die centen nog wel koppelen aan goede investeringen. Omdat we bij Witteveen+Bos bezig zijn met impactbeleggingen spreken wij over de transitie van het landelijk gebied. Ik denk dat het landelijk gebied op een heel aantal plaatsen toe is aan een soort reset. Ik vind 'water en bodem sturend' een aardige term, maar wat gaan we dan concreet doen? Als er nou één groep in Nederland een fuik in is gedreven, zijn het de agrariërs. Boeren zitten vast aan de Rabobank, aan hele kleine marges, aan supermarkten, aan van alles en nog wat. Het is mogelijk dezelfde productie te halen op minder grond, maar op een andere manier. Met bijvoorbeeld regeneratieve landbouw kom je na ordegrrootte zes tot tien jaar op het moment dat je meer gaat produceren dan op de huidige manier. Maar hoe maak je die transitie en kom je als bedrijf die tussenliggende jaren door? Daar zijn wij dus mee bezig: of we met impactbeleggers die periode kunnen overbruggen. En ik ben ervan overtuigd, als we die reset maken in het landelijk gebied, als we daar als mensen weer onderdeel worden van het ecosysteem en ons er niet boven plaatsen, is dat ook heel goed voor het water.'